

Geen boeket is omgeven met zo veel mythes en symboliek als de ‘kroedwusj’: wat zit erin en waar is het goed voor?

BRON: dagblad De Limburger 12 augustus 2023 door Jos van den Camp

Op aanwijzing van inwoner José Van den Hove plukt promovendus Isabel Pombo Geertsma (midden) samen met enkele studenten boerenwormkruid langs de spoorlijn in Schin op Geul. – © Mitchell Giebels

Schin op Geul -

In menig katholieke kerk wordt dit weekend de *kroedwusj* gezegend en door kerkgangers mee naar huis genomen. Volgens eeuwenoude overlevering beschermt de kruidenbos tegen onheil. Een biologe van de Universiteit Utrecht verricht wetenschappelijk onderzoek, vooral naar herkomst en samenstelling.

Het luistert nauw. En het klinkt bijna als een exclusief recept: neem twee onheil afwerende planten zoals Sint Janskruid, koningaars, wilgenkruid of wilde marjolein. Zoek er twee helende planten bij als valeriaan, boerenwormkruid of bijvoet. Pluk de korenaren van rogge en tarwe en voeg ze toe. En vergeet vooral niet het groene blad van de walnoot. Bind het vervolgens bij elkaar met een – liefst blauw – lintje van zeven el lang. En voilà: dan is de *kroedwusj*, *kroetwusj*, *kruudwis*, *kruidwis* of *kroedwösj* (het ligt er aan waar je woont en welk dialect je spreekt) gereed.

Beeld van een kroedwusj-boeket. – © Clemensdomein

En oh ja, denk er aan: pluk met de hand, doe dat ook niet na zonsondergang en gebruik bij het plukken van het zeven planten en kruiden tellende boeket geen mes of schaar. „Want ijzer verbreekt de magische kracht van kruiden.”

Mythes

Er zijn weinig boeketjes die met zo veel symboliek, verhalen en mythes omgeven zijn. Dit weekeinde wordt de *kroedwusj* gezegend in katholieke kerken. En dat is gekoppeld aan het hoogfeest van Maria ten Hemelopneming op 15 augustus, dat dan al in veel kerken wordt gevierd. De link? Volgens de overlevering werd in het graf van Maria een kruidenboeket gevonden, luidt [de uitleg](#) van Marika Wilmes van het Herboristengilde in Maastricht. In Noord-Brabant kennen ze ook het verschijnsel van kruidenbossen die beschermen tegen onheil. Daar wordt de *kroedwusj* een Sint Janstros genoemd en daar worden ze gezegend op 24 juni, de feestdag van Sint Jan.

Boerenwormkruid, geplukt langs de spoorlijn bij Schin op Geul. – © Mitchell Giebels

De biologe Isabela Pombo Geertsma van Universiteit Utrecht verblijft momenteel in Zuid-Limburg. Samen met de studenten Marieke Duinhouwer van Naturalis Leiden en Berber Zandstra van Wageningen Universiteit verricht ze letterlijk veldonderzoek naar de herkomst van kroedwusj en de wijzigingen in de samenstelling die het boeket door de eeuwen heen heeft doorgemaakt. „Ik deed onderzoek naar kruiden die geassocieerd werden met hekserij. Maar ik stuitte ook op planten en kruiden die nou juist bescherming bieden tegen hekserij, de duivel, ziektes en onheil.”

Verbranden

Het deed Isabela besluiten haar promotie mede te wijden aan de kroedwusj. Zij en de studenten horen nu veel uiteenlopende verhalen van mensen die vertellen over het gebruik en de tradities. Over de kruidenbossen die in huis, op zolder onder het dakbeschoot of in de stal of in een schuur worden opgehangen. En dat allemaal in de hoop dat ze beschermen tegen onheil als bliksemingslag of brand. Sommigen vertelden dat er bij onweer een stukje uit het boeket wordt gehaald en ter plekke wordt verbrand of in de kachel wordt gegooid.

Biologe Isabela Pombo Geertsma plukt en knipt kruiden voor de kroedwusj langs de spoorlijn bij Schin op Geul – © Mitchell Giebels

„En van veel mensen hoor ik het verhaal dat het notenblad er toch echt in moet zitten omdat het blad bestaat uit zeven delen, dat zeven een heilig getal is en dat nog nooit een inslag in een notenboom zou zijn geweest; een bewering die wel vaker wordt gedaan.” En van nou juist al die verhalen en beweringen – „mensen hebben elkaar

door al die eeuwen heen heel erg veel nagepraat” – wil de onderzoekster niet zozeer bewijs maar wel de oorsprong vinden.

„Mensen hebben elkaar door de eeuwen heen heel erg veel nagepraat.”

Biologe Isabel Pombo Geertsma over haar onderzoek naar de ‘kroedwusj’

Hendrik Uittien

Deze week verbleven de onderzoekers onder andere in Schin op Geul. Die plaats was niet willekeurig gekozen. Inwoner José Van den Hove wees hen deze week de weg naar een plek langs het spoor waar zij het boerenwormkruid aantreffen; een van de kruiden behorend tot de kern van de bos. Precies die plek is al in 1935 door de Nederlandse plantkundige Hendrik Uittien beschreven in het artikel ‘Botaniseren in de kerk’, een inventarisatie van in totaal 71 locaties waar belangrijke kruiden en planten uit de kroedwusj in Nederland te plukken zijn.

Het maken van de kroedwusj is ook een gezellige activiteit, zoals voor de in klederdracht gestoken Bèsjen van Stein. – © UitTipsLimburg

Het gezelschap rond Isabela Pombo Geertsma inventariseerde ter plekke, om te zien in hoeverre de in 1935 beschreven vindplaats in het gebied veranderd is. Maar Isabela plukte en verzamelde ook omdat ze een collectie van *kroedwusj* aanlegt voor de herbaria van de Universiteit van Leiden en het Natuur Historisch Museum in Maastricht. Zodat ook honderd jaar na het werk van Hendrik Uittien te aanschouwen valt hoe de *kroedwusj* er na al die jaren nog bijstaat.